

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ТУРЕЧЧИНІ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Юрченко Світлана Олексіївна,

к.г.н., доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

пл. Свободи, 6, м. Харків, Україна, 61022

e-mail: s.a.jurchenko@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3709-4317>

Батрак Поліна Володимирівна

магістрант

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

пл. Свободи, 6, м. Харків, Україна, 61022

e-mail: polina521469@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7902-3963>

На світовій арені туристичних послуг Туреччина має високий рівень конкурентоспроможності та передумови для виходу на лідируючі позиції у цій сфері. Це є результатом ефективної туристичної політики держави, яка забезпечує стає функціонування організованого національного ринку туристичної індустрії. Тому аналіз досвіду державного регулювання туристичної сфери країни на прикладі Турецької Республіки є актуальним і може сприяти подоланню недоліків та розвитку сильних та унікальних сторін туристичного національного ринку.

Предметом дослідження в статті є державне регулювання туризму Туреччини, яке може бути прикладом для розвитку туризму України. Мета полягає в аналізі досвіду державного регулювання туристичної діяльності у Туреччині, розробці пропозицій щодо покращення політики державного управління туризмом в Україні. Завдання: дослідження розвитку туризму, державного регулювання в Туреччині та Україні; визначення можливостей впровадження на практиці вітчизняної туристичної діяльності досвіду Турецької Республіки. Використовуються загальнонаукові методи: системний аналіз – для визначення особливостей державного регулювання в Туреччині та Україні; порівняльний аналіз – для характеристики рекреаційних ресурсів, туристичної інфраструктури; статистичний – для аналізу динаміки, закономірностей розвитку туризму в Туреччині та Україні.

Отримано такі результати: на основі проведеного аналізу виявлено проблемні аспекти та пріоритетні напрями реорганізації механізму державного регулювання туризму в Україні на прикладі Туреччини. Висновки: досвід державного регулювання туристичної діяльності в Туреччині доцільно використовувати у якості рекомендацій для визначення модернізованої стратегії України на світовому туристичному ринку.

Ключові слова: туристична діяльність, державне регулювання туризму, зарубіжний туристичний досвід, індустрія туризму, туристична політика, стратегія розвитку туризму.

Постановка проблеми. Туристичний сектор являє собою складну багатогалузеву систему, направлену на створення, розвиток та рекламу туристичного продукту для задоволення потреб споживачів. Його успіх залежить від ефективної державної політики та співпраці суб'єктів туристичної діяльності. На світовій арені туристичних послуг Туреччина має високий рівень конкурентоспроможності та передумови для виходу на лідируючі позиції у цій сфері. Це є результатом ефективної туристичної політики держави, яка забезпечує стає функціонування організованого національного ринку туристичної індустрії. На сьогодні Україна співпрацює з Туреччиною у різних сферах економіки, у т. ч. у туризмі. Тому аналіз досвіду державного регулювання туристичної сфери країни на прикладі Турецької Республіки є актуальним і може сприяти подоланню недоліків та розвитку сильних та унікальних сторін рекреаційно-туристичного національного ринку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ринок туристичних послуг через свою комплексність дуже складний для аналізу і прогнозування, оскільки його розвиток залежить від стану функціонування майже всіх секторів національної економіки та міжнародних відносин.

Значний внесок у дослідження проблем туристичної галузі зробили такі видатні іноземні науковці: Г. Ю. Александрова, І. В. Зорін, В.О. Квартальнов, Р. Бартон, Ф. Котлер, М. Портер, Н. Тейлор, Дж. Холлоуей та ін. Теоретичні аспекти даного питання та наукові підходи до обґрунтування необхідності державного управління туристичною галуззю та напрямів його вдосконалення відображені у працях вітчизняних вчених, серед яких: М. М. Біль, І.І. Винниченко, Ю. П. Грицак, Н.І. Данько, Г. В. Довгаль, А.В. Іщенко, О. В. Євтушенко, О. О. Любіцева, Ф. Ф. Мазур, І. С. Посохов, А.Ю. Парфіненко, П. О. Подлепіна, Т.І. Ткаченко, С.О. Юрченко та ін.

Метою статті є аналіз досвіду державного регулювання туристичної діяльності Туреччини, розробка пропозицій щодо покращення політики державного управління туризмом в Україні та визначення можливостей впровадження на практиці вітчизняної туристичної діяльності досвіду Турецької Республіки.

Виклад основного матеріалу. Державне регулювання туризму представляє собою комплекс урядових методів впливу на рекреаційно-туристичну індустрію з метою всебічного розвитку її складових. Воно проводиться вповноваженими державними

органами, які спрямовано діють на стимули для розвитку туризму та її інфраструктури, вдосконалення та збереження туристично-рекреаційних ресурсів, необхідних умов для ефективного відпочинку населення, підготовки персоналу тощо [2, с. 73].

Для здійснення ефективної туристичної політики держава використовує різноманітні методи впливу, які поділяються на адміністративно-правові, фінансово-економічні та соціальні групи інструментів. Державне регулювання туристичної діяльності має комплексний та міжгалузевий характер, проводиться при підтримці державних актів та

програм у конституційному, податковому, господарському, екологічному напрямках нормативно-правових актів. За думкою фахівців, ефективність розвитку туризму особисто залежить від відношення на державному рівні до галузей та рівня державною підтримки. У міжнародній практиці державного регулювання сфери туризму сформувалися три моделі, сутність яких у визначенні ступеня державного втручання в організацію діяльності туристичної індустрії (табл. 1).

Таблиця 1

Основні риси моделей регулювання сфери туризму

Модель	Риси
Перша	Відсутня центральна державна адміністрація, яка регулює розвиток туризму в країні (США)
Друга	Є впливовий центральний орган, що здійснює значний контроль над сферою туризму. Туризм є галуззю спеціалізації, або пріоритетним напрямком розвитку країни (Мексика, Туреччина, Єгипет, Туніс та ін.)
Третя	Центральна державна туристична адміністрація тісно взаємодіє з місцевими владами та приватним бізнесом (розвинені європейські країни)

Складено за матеріалами: [17, с. 85 – 86]

Турецька Республіка має другу модель регулювання сфери туризму та є авторитетним та конкурентоспроможним актором на світовій арені туристичних послуг завдяки результативній політиці країни у туристичній індустрії. Головні засади регулювання туристичної діяльності визначені Законом «Про сприяння розвитку туризму» 1982 року та Законом «Про туризм» 1983 року [3]. До важливих організаційних заходів, що вплинули на розвиток туризму в країні, належать створення Банку Туризму, Фонду розвитку туризму та Закону «Про заохочення туристичного бізнесу», що створило умови для відносин держави й підприємців у сфері туризму, регулювання державних інвестицій у туристичну індустрію, визначення порядку використання нерухомості для туристичних цілей, надання податкових привілеїв для інвесторів тощо. У Туреччині сформовано невелику нормативно-правову базу, проте ефективну систему органів управління туризмом, яка забезпечує використання інструментів управління – організаційного, податкового та інвестиційного.

У Туреччині діє Міністерство культури та туризму, яке було створено в 2003 році, з міжвідомчими органами, а саме Національними та Місцевими радами з туризму. Держава допомагає у створенні національного туристичного продукту, туристичної інфраструктури, та забезпечує підтримку малого та середнього бізнесу у туристичній сфері тощо [18]. У Міністерстві існує кілька різних управлінь, що охо-

плюють діяльність, пов'язану з маркетингом, інвестиціями, навчанням і збереженням спадщини та активів. У країні також діють 81 провінційний директорат з питань культури і туризму та 44 відділення з питань культури та пропаганди за кордоном у 39 країнах [3]. У розвитку туристичної діяльності Туреччини беруть участь такі Міністерства: Міністерство навколишнього середовища та урбанізації, Міністерство продовольства, сільського господарства та тваринництва, Міністерство економіки, Міністерство розвитку та Міністерство транспорту, морського та комунікаційного співробітництва. Місцеві адміністрації та муніципалітети також несуть відповідальність за реалізацію стратегії розвитку туризму країни. Для роботи туристичного сектора в Туреччині Міністерство культури та туризму співпрацює з Асоціацією турецьких туристичних агентств, яка на сьогодні є найвпливовішим та найважливішим контролюючим органом після Міністерства.

Найбільш прийнятною для України є третя, «європейська» модель регулювання сфери туризму, де питаннями її розвитку займається Міністерство економічного профілю, в структурі якого є спеціалізований галузевий підрозділ. Але дія цієї моделі неможлива без інвестицій держави в розвиток туристичної інфраструктури, організацію реклами (особливо за кордоном), міжнародних туристичних виставок, конференцій, просування національного

турпродукту. В Україні з урахуванням потреб суспільства відбувається постійне удосконалення правового режиму. Правові норми для туристичної галузі (у понад 200 актах) складають систему туристичного законодавства. Для роботи туристичні підприємства повинні керуватися «Положенням про порядок видачі дозволів на право здійснення туристичного супроводу фахівцем туристичного супроводу», «Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з організації іноземного, внутрішнього, зарубіжного туризму, екскурсійної діяльності».

У 1995 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про туризм» – нормативний акт, який регулює відносини, пов'язані з раціональним використанням туристичних ресурсів, розвитком туризму в країні. У 2017 році для активізації розвитку в'їзного туризму, забезпечення прозорих рамок умов провадження туристичної діяльності були подані Кабінетові Міністрів України законопроекти щодо внесення змін до Законів України «Про туризм» та «Про курорти». Для ефективного управління туристичною галуззю також використовуються Закони України «Про курорти», «Про охорону культурної спадщини», «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», «Про державний кордон України» та інші.

Нормативно-правові бази державного регулювання розвитку туризму в Туреччині та Україні ґрунтуються на головних державних законодавчих положеннях кожної країни. Слід зазначити, що кількість законів та підзаконних актів у сфері туризму в Україні перевищує кількість турецьких. Більш того, законодавчу туристичну базу Туреччини вважають однією з найбільш застарілих у Європі. Але це не заважило стати Туреччині у 2015 р. шостою країною за популярністю туристичних прибуттів у світі [20]. Система турецького досвіду ефективного регулювання туризму фокусується не стільки на основі законів, скільки на заохоченні державно-приватного партнерства.

Туреччина та Україна мають як спільні, так і відмінні риси передумов розвитку туристичної діяльності (табл. 2). Обидві країни пропонують туристу широкий спектр туристичних послуг, мають привабливі туристичні ресурси для пляжного, зимового, водного, культурно-історичного та інших напрямів туризму. Україна також як Туреччина має курортну зону узбережжя морів з сезонами для пляжного туризму, а також гірські райони з можливістю проведення зимового активного туризму. Однак тривалість сезонів більше в Туреччині. За кількістю об'єктів античної історії та ЮНЕСКО домінує Турецька Республіка. Таким чином, Україна теж має багату рекреаційно-туристичну базу, чимось схожу з турецькою.

Таблиця 2

Порівняння туристичних показників Туреччини та України

	Туреччина	Україна
Територіальне розташування	Транзитне, вихід до 4 морів. Розташована на стику Азії та Європи: 97 % – в Азії й 3 % – в Європі.	Транзитне, вихід до 2 морів. Розташована у Центрально-Східній Європі.
Площа	779,5 тис. км ²	603,5 тис. км ²
Населення (01.07.2016 р.)	79,5 млн ос.	45,0 млн ос.
Рельєф	Гірський, є прибережні низовини.	Рівнинний і горбистий, на півдні і заході – гори.
Клімат	Середземноморський – на заході й півдні; перехідний від середземноморського до волого субтропічного – узбережжя Чорного моря; континентальний – центр, схід країни.	Помірно-континентальний. На півдні і заході країни клімат м'якше, ніж на півночі і сході.
Тривалість сезонів	«Високий сезон» для пляжного туризму триває більше 5 місяців. Гірськолижний сезон триває близько 3 місяців.	«Високий сезон» для пляжного туризму має близько 70 днів. Гірськолижний сезон триває близько 3,5 – 4 місяця.
Рекреаційно-туристичні ресурси	Гірські, кліматичні, грязьові, бальнеологічні, термальні, морські.	Гірські, кліматичні, грязьові, бальнеологічні, морські.
Історико-культурні об'єкти	Більше 20 різних історичних зон із багатою спадщиною часу Перського царства, держави Олександра Македонського, держави Селевкідів, Римської імперії, Візантії та Османської імперії.	Об'єкти античного періоду, створення Київської Русі, історичні об'єкти часу Речі Посполитої, Московського царства тощо.
Кількість об'єктів ЮНЕСКО	17 об'єктів: 15 культурних і 2 культурно-природних.	7 об'єктів: 6 культурних й 1 природний.

	Туреччина	Україна
Напрямки туризму	Пляжний, гірськолижний, оздоровчий, медичний, екологічний, спортивний, екстремальний, релігійний, діловий, пізнавальний, фестивальний, екскурсійний та ін.	Пляжний, гірськолижний, оздоровчий, екологічний, дитячий, екстремальний, релігійний, пізнавальний, екскурсійний, сільський та ін.
Рейтинг конкурентоспроможності в сфері туризму і подорожей (2017 р.)	44 місце	88 місце
Кількість прибуттів (2015 р.)	39,478 млн ос.	12,428 млн ос.
Доходи від міжнародного туризму (2015 р.)	18,743 млрд дол. США	1,082 млрд дол. США

Складено за матеріалами: [12; 14; 16; 19; 20].

Площа і кількість населення Туреччини більше аналогічних показників України відповідно на 29,2% і 76,7%. Однак кількість туристичних прибуттів в Туреччину перевищує цей показник в Україні в 3,2 рази, а доходи від міжнародного туризму в Туреччині більше, ніж в Україні у 17,3 рази. Тому досвід та державні заходи щодо сприяння розвитку туристичного бізнесу саме Туреччини є гідним прик-

ладом та перспективною стратегією дій уряду з приводу активізації та підвищення прибутку від цієї індустрії в Україні.

В цілому спостерігається збільшення туристичного потоку з України до Туреччини і навпаки (рис. 1, рис. 2). У 2017 р. в Україні побувало 270,7 тис. туристів з Туреччини, а в Туреччині з України – 1 185,1 тис. туристів [1]. На сьогодні між країнами діє безвізовий режим на основі ID-карток.

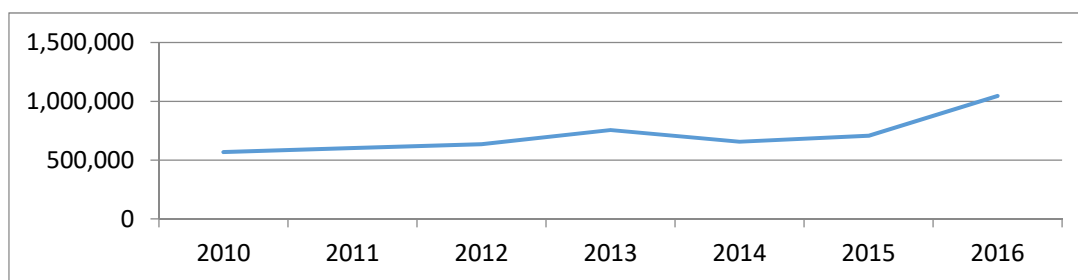

Рис. 1. Динаміка туристичних потоків в Туреччину з України, осіб. Складено за даними: [1]

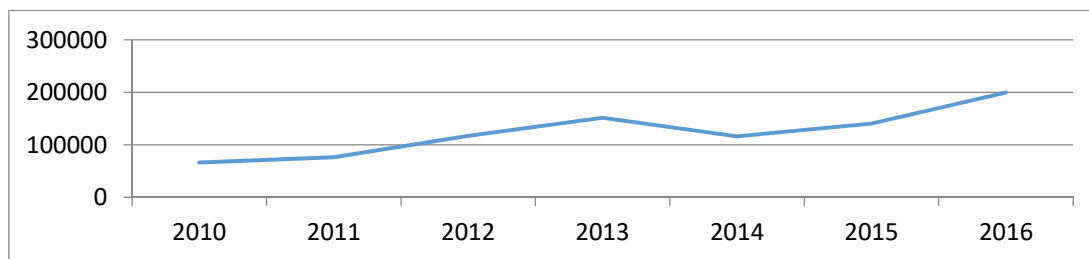

Рис. 2. Динаміка туристичних потоків з України в Туреччину, осіб. Складено за даними: [1]

Турецький уряд надає значну підтримку розвитку туристичної галузі у вигляді податкових преференцій та звільнення від сплати податків організацій та підприємств, що розвивають внутрішній і в'їзний туризм [7, с. 100]. На щорічному засіданні ради МТК Турецької Республіки у 2005 р. було запропоновано оформлення дозволу на виділення ділянок землі для туристичних проектів приватним компаніям в оренду строком на 49 років та розроблено механізми відстрочки виплат по кредиту на будівництво готе-

лів для великих інвесторів [8]. Законодавчі акти пропонують безліч переваг для інвесторів індустрії туризму Туреччини, включаючи виділення громадських земель, надання засобів зв'язку, скорочення комунальних послуг та фінансування до 15% інвестицій за 20 років. Закон передбачає звільнення від податку на прибуток і корпоративного податку для туристичних організацій протягом перших п'яти років їх роботи. До того ж, перші 4 роки власник готелю звільняється від усіх зборів. Також є можли-

вість одержати відстрочку до трьох років за податковими платіжками, які поділяються на три частини виплат. У 2016 р. уряд виділив близько 20 % від загального Держбюджету країни на розвиток інфраструктури туристичних районів, центрів, здійснюючи будівництво доріг, водопроводу, електрифікацію тощо. Залучення інвестицій у туризм у Туреччині проводиться шляхом розробки схем стимулювання підприємницької діяльності на базі проекту приватно-державної співпраці, який запрацював 10 років тому [13].

У Туреччині є цікавий досвід при наданні субсидій національним перевізникам, туроператорам, що здійснюють розвиток внутрішнього й в'їзного туризму. У 2017 р. туроператори, які організували власні чартери, отримували 6 000 дол. США за кожний рейс, якщо на борту було більш ніж 100 пасажирів, та 8 000 дол. США за більш ніж 150 пасажирів [13].

Для подальшої стабілізації туристичних потоків та збільшення мотивації компаній, уряд Туреччини встановив виплати субсидій круїзним компаніям у розмірі 30 дол. США за кожного туриста, який зійде з корабля в одному з портів країни та буде перевозити на борту більш ніж 750 пасажирів [9].

Також для збільшення притоку іноземних туристів з 2017 р. турецьке законодавство заборонило здавати туристам в добову оренду квартири фізичним особам. Здавати квартиру мають право тільки юридичні особи, які отримали ліцензію на цей вид бізнесу. Такі дії турецької влади є заходами боротьби з тероризмом. Приблизно 81 % доходів туризм отримує від іноземних туристів. Саме тому в країні стимулюють роботу туристичних операторів з іноземними країнами через урядові програми підтримки. Банк туризму Туреччини надав з 2016 р. кредит до 100 млн фунтів 26 туристичним компаніям з 14 країн, які продали путівки до країни не менше, ніж 400 тис. туристів за рік [11].

Для стимулювання туристичної діяльності в Туреччині Туристичний Банк і Фонд сприяння туризму запровадив кредитні пільги 10 років тому [3]. Пільгова категорія для отримання кредитів від Експортно-імпортного банку Туреччини охоплює також об'єкти з розміщення туристів і компанії, які організують морські подорожі та які пройшли сертифікацію. За умови отримання прибутку в минулому році в розмірі понад 750 тис. дол. США, компанії отримують зручні кредитні операції. Особлива увага приділяється групі об'єктів морського туризму, які обслуговують туристів з високими доходами. Це крейсерські порти, порти яхт і докові пункти. Пільги будуть спрямовані на отримання інвестицій і коштів для відновлення об'єктів [8].

У Туреччині велике значення надається диверсифікації туристичної діяльності. Одним з пріоритетних напрямів туризму на сьогодні є медичний туризм, для підтримки якого уряд установам та компаніям цього напрямку пропонує зменшення до 50 %

податку з доходів. У напрямку розвитку оздоровчого туризму держава інвестує у медичний, термальний, літній та туризм для осіб з обмеженими можливостями [8; 16]. У довгостроковій перспективі Туреччину повинно бути визнано найкращою країною оздоровчого туризму за доступною ціною. З 2013 р.у Туреччині будь-який медичний заклад, що відповідає певним критеріям і затверджений комісією, може лікувати пацієнтів з-за кордону. У Туреччині налічується 37 лікарні з акредитацією JCI, яка є однією з найбільш об'єктивних і престижних американських методів оцінки якості та організації медичного обслуговування. За цим показником Туреччина посідає друге місце у світі після США, а вартість лікування значно нижче, ніж в Індії й Таїланду — основних конкурентів у цій сфері. Для полегшення роботи з пацієнтами в структурі Міністерства охорони здоров'я, при відділі медичного й оздоровчого туризму, надаються послуги перекладачів. Зараз працює проект із залученням клієнтів пенсійного віку, у першу чергу зі скандинавських країн, уряд яких шукає шляхи зменшення витрат на лікування цієї категорії громадян. Планується улаштувати курорти в центральній частині країни в сільській місцевості [5; 16, с. 182]. Цей досвід може застосовуватися в Україні у бальнеологічному та грязьовому напрямку оздоровчого туризму.

У напрямку фестивального та ділового туризму в Туреччині є досвід та деякі ресурси, однак уряд планує розвивати ці напрями для підтримки потоку туристів протягом зимового періоду. Гостей Туреччини у 2018 році чекає презентація інформації та реклами на електронних моніторах у ресторанах, готелях, транспорті тощо. Уряд планує перевести туристичний бізнес на цю технологію в найближчі декілька років. Вже зараз майже половина закладів розміщення у Туреччині мають послугу бронювання через Інтернет.

Першочерговим для розвитку міжнародного туризму є можливість швидко і просто перетинати міждержавні кордони. У Туреччині працюють обладнані за останніми тенденціями техніки пункти перетинання державного кордону. У січні 2015 року уряд запровадив систему електронної візи, яку іноземні туристи повинні подати на отримання туристичної візи в Інтернеті до прибуття в Туреччину, що є засобом усунення часу очікування для отримання візи після прибуття.

У Туреччині саме уряд координує підготовку кваліфікованих кадрів у сфері туризму, а також створює й впроваджує спеціальні освітні програми. У країні впроваджена система сертифікації професійних кваліфікацій контролюється законом та при порушенні стандартів обслуговування карається штрафними санкціями аж до позбавлення ліцензії. Цікаво, що відносно залучення іноземних робітників у Туреччині з урахуванням стану трудових ресу-

рсів країни є пріоритетність національного кадрового забезпечення туристичної галузі. За законом держави кваліфікованих іноземних працівників не може бути більше ніж 10 % від загальної кількості співробітників туристичних установ [7, с. 100].

Урядом Туреччини розроблено спеціальний Інтернет-ресурс «InvestinTurkey» (Інвестуй у Туреччину), метою якого є заохочення та приваблення потенційних інвесторів шляхом публікацій останніх досягнень країни, зростання економіки, привабливих проектів, викладення журналів окремо для кожної сфери з переліком різноманітних економічно ефективних інновацій та привабливих заходів. Український уряд має також розглянути такий досвід в якості використання для просування свого туристичного потенціалу на міжнародній арені [21].

Звісно, через розрив економічних показників, туристичних ресурсів Україна не може одночасно розпочати запровадження наведених у табл. 3 державних заходів турецького уряду. Проте перші декілька років можна спробувати почати програми надання довгострокової оренди інвесторам щодо будівництва туристичних об'єктів та розробка механізмів відстрочки виплат по кредиту.

Рішення о будівництві та реконструкції будинків, готелів, територій приймає український уряд, але проекти складають на місцевих рівнях. Принципи управління в Україні ґрунтуються на самоврядуванні в регіонах. Держава чекає, коли об'єднана територіальна громада області почне формувати інфраструктуру, а громада чекає фінансування та закінчення безкінечних бюрократичних систем для його отримання. При грамотному керівництві в

регіонах можна зробити якісні дороги, готелі, рекламу туристичної дестинації та ін. Але якщо для України важливо подання на світовому рівні туристичного продукту, то саме держава повинна докласти всі зусилля для залучення іноземних інвестицій, і цей процес повинен бути в центрі уваги безпосередньо у державних органів [13].

На досвіді Туреччині потрібно проводити також маркетингове дослідження для визначення пріоритетних регіонів та напрямків туризму. Туреччина спочатку у стратегії розвитку туризму віддавала перевагу зонам з відносно розвиненими туристичними об'єктами та інфраструктурою. Виходячи з цього, можна установити найбільш розвинуті туристичні регіони України, безпосередньо прописавши їх у документі Стратегії. Сьогодні такими є Карпатський регіон, Львівська, Київська та Одеська область. Також перспективними для розвитку оздоровчого туризму є Миколаївська та Херсонська області. Одеська, Миколаївська та Херсонська області за останній час все більше приваблюють туристів, які приїжджають сюди на відпочинок біля моря. В цих областях є лікувальні грязі, сформовані санаторно-курортні зони, однак, рівень розвитку інфраструктури, особливо розважальної, дуже низький [10]. Тому потрібно проводити рекламну кампанію про туристичні можливості України, по-перше, у країнах, які державна туристична політика визначила пріоритетними. Створення самої рекламної продукції потрібне робити на державному рівні, а інформаційна складова повинна бути зроблена на місцевому рівні, бо тільки власні спеціалісти можуть повно схарактеризувати туристичний об'єкт або маршрут.

Таблиця 3

Підвищення державного регулювання розвитку туристичної сфери України шляхом використання турецького досвіду

№	Заходи державного регулювання розвитку туризму
1	Надання ділянок землі для туристичних проектів приватним компаніям у довгострокову оренду.
2	Розробка механізмів відстрочки виплат по кредиту для великих інвесторів, які інвестують у будівництво готелів.
3	Узаконити та стимулювати приватне партнерство, яке згодом перейде у державно-приватне партнерство відповідно до планів Стратегії розвитку туризму.
4	Для залучення інвестицій у туризм розробляти схеми стимулювання підприємницької діяльності на базі проекту приватно-державної співпраці.
5	Звільнення від податку на прибуток і корпоративного податку для туристичних організацій протягом перших п'яти років їх роботи та створення можливості одержати відстрочку до трьох років за податковими платіжками, які поділяються на три частини.
6	Фінансова державна підтримка проектів, які направлені на розвиток пріоритетних видів туризму відповідно до Стратегії: міський, екологічний, етнічний сільський та інші.
7	На державному рівні виділяти бюджетні кошти на туристичний маркетинг, рекламу, проведення та участь у виставках з метою популяризації українського продукту з огляду на національні особливості країни.
8	Фінансово заохочувати та стимулювати національних турагентів, туроператорів та перевізників, ефективна та прозора діяльність яких забезпечує потік туристів внутрішнього й в'їзного туризму шляхом

сільський та ін. Розвиток цих напрямків буде стимулювати туристичну діяльність як у країні, так і в окремих регіонах, посилювати зв'язок туризму з іншими сферами соціально-економічного і культурного розвитку. Це буде сприяти поліпшенню іміджу

України як туристичної держави на світовому ринку туристичних послуг, поповненню бюджету країни, створення сучасної туристичної індустрії.

GOVERNMENTAL REGULATION OF TOURISM DEVELOPMENT IN TURKEY: EXPERIENCE FOR UKRAINE

Svitlana Iurchenko, Candidate of geographical Sciences, Associate Professor, V. N. Karazin Kharkiv National University, 6, Svobody sq., Kharkiv, Ukraine, 61022, e-mail: s.a.jurchenko@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3709-4317>

Polina Batrak, Undergraduate, V. N. Karazin Kharkiv National University, 6, Svobody sq., Kharkiv, Ukraine, 61022, e-mail: polina521469@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7902-3963>

Turkey has a high level of competitiveness and prerequisites for reaching the leading positions on the world stage of tourist services. It is a result of the effective state tourism policy, which ensures the stable functioning of the organized national market of the tourism industry. Therefore, the analysis of the state regulation of the tourism sphere based on the experience of Turkey is relevant and can contribute to the overcoming of the disadvantages and to the development of strong and unique aspects of tourism national market.

The subject of research of the article is the state regulation of tourism in Turkey, which can become an example for the development of tourism in Ukraine. The goal is the analysis of the state regulation of the tourism sphere in Turkey and the development of proposals for improving the state tourism management policy in Ukraine. The objectives are to research the tourism development and the state regulation in Turkey and Ukraine, to determine the possibilities of adaptation of the Turkish Republic experience in practice of the domestic tourism. General scientific methods are used, such as system analysis – to determine the peculiarities of the state regulation of tourism in the Republic of Turkey and in Ukraine, comparative analysis – to characterize the recreational resources, tourism infrastructure, statistical analysis – to review the dynamics and patterns of the tourism development in Turkey and Ukraine.

The following results were obtained: on the basis of the analysis the problem aspects and the priority orientations for the reorganization of mechanism of the state tourism regulation in Ukraine based on the experience of Turkey were identified. Conclusions: the experience of the state regulation of the tourism sphere in Turkey should be used as recommendations for determination of the modernized strategy of Ukraine in the world tourist market.

Key words: tourist activities, governmental regulation of tourism, foreign tourism experience, tourism industry, tourism policy, tourism development strategy.

ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ТУРЦИИ: ОПЫТ ДЛЯ УКРАИНЫ

Юрченко Светлана Алексеевна, к.г.н., доцент, Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, пл. Свободы, 6, г. Харьков, Украина, 61022, e-mail: s.a.jurchenko@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3709-4317>

Батрак Полина Владимировна, магистрант, Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, пл. Свободы, 6, г. Харьков, Украина, 61022, e-mail: polina521469@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7902-3963>

На мировой арене туристических услуг Турция имеет высокий уровень конкурентоспособности и предпосылки для выхода на лидирующие позиции в этой сфере. Это является результатом эффективной туристической политики государства, которая обеспечивает постоянное функционирование организованного национального рынка туристической индустрии. Поэтому анализ опыта государственного регулирования туристической сферы страны на примере Турецкой Республики является актуальным и может способствовать преодолению недостатков и развитию сильных и уникальных сторон национального туристического рынка.

Предметом исследования является государственное регулирование туризма Турции, которое может быть примером для развития туризма Украины. Цель заключается в анализе опыта государственного регулирования туристической деятельности в Турции, разработке предложений по улучшению политики государственного управления туризмом в Украине. Задачи: исследование развития туризма, государственного регулирования в Турции и Украине; определение возможностей внедрения на практике отечественной туристической деятельности опыта Турецкой Республики. Используются общенаучные методы: системный анализ – для определения особенностей государственного регулирования в Турции и Украине; сравнительный анализ – для характеристики рекреационных ресурсов, туристической инфраструктуры; статистический – для анализа динамики, закономерностей развития туризма в Турции и Украине.

Получены следующие результаты: на основе проведенного анализа выявлены проблемные аспекты и приоритетные направления реорганизации механизма государственного регулирования туризма в Украине на примере Турции. Выводы: опыт государственного регулирования туристической деятельности в Турции целесообразно использовать в качестве рекомендаций для определения модернизированной стратегии Украины на мировом туристическом рынке.

Ключевые слова: туристическая деятельность, государственное регулирование туризма, зарубежный туристический опыт, индустрия туризма, туристическая политика, стратегия развития туризма.

Література

1. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 09.10. 2017)
2. Жадько К.В. Понятійне визначення механізмів державного управління міжнародним туризмом // Держава та регіони. Сер. «Державне управління». – 2008. – №3. – С. 72 – 76.
3. Іщенко О.І. Напрями удосконалення організації туристичної діяльності (на прикладі досвіду Туреччини): [Електронний ресурс] // Географія та туризм. – 2014. – Випуск 28. – С.118–125. – Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/ischenko.htm. (дата звернення: 09.10. 2017)
4. Кифяк В.Ф. Розвиток медичного туризму в регіонах України : [Електронний ресурс] // Вісник Університету банківської справи Національного банку України, Київ. – 2013. – №1. – С.30–33. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VUbsNbU_2013_1_8 (дата звернення: 15.11. 2017).

5. Медицинському туризму Турції не хватає реклами: [Електронний ресурс] // Новини Турції. 2017. – Режим доступу: <http://www.tourvest.ru/news/3126.html>. (дата звернення: 15.11. 2017).
6. Мировой Атлас Данных: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://knoema.ru/ATLAS>(дата звернення: 15.11. 2017)
7. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний досвід: монографія / кол. авт., за ред. А.Ю. Парфіненка. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 280 с.
8. Поради щодо тенденцій туризму Туреччини в 2018 році: [Електронний ресурс] // Туристичний журнал. 2017. – Режим доступу: <https://www.turizmgunlugu.com/2017/11/13/2018-turizm-trendleri-icin-tuyolar/>(дата звернення: 22.11. 2017).
9. Світова круїзна індустрія Royal Caribbean виключає круїзи з портів Туреччини: [Електронний ресурс] // Новини Турецької Республіки. – Режим доступу: https://www.portspb.ru/Arhiv/news30/postid/own_news/4657?tempage=vis_index,vis_index (дата звернення: 19.12. 2017).
10. Сідоров М. В., Юрченко О. Є., Юрченко С. О. Україна на світовому ринку туристичних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. – 256 с.
11. Соседи по морю: от Стамбула до Трабзона // Новини Турції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ports.com.ua/articles/soseди-po-moryu-ot-stambula-do-trabzona>(дата звернення: 21.12. 2017).
12. Статистика Турції: [Електронний ресурс] // Европейская библиотека ВТО. – Режим доступу : <https://www.e-unwto.org/doi/abs/10.5555/unwtotfb0792250120122016201709> (дата звернення: 23.11. 2017).
13. Туреччина буде платити за туристів і міняти закони. Офіційний веб-сайт. Новини Туреччини. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://news.turizm.ru/turkey/54357/> (дата звернення: 25.12. 2017).
14. Центр всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://whc.unesco.org/en/list> (дата звернення: 25.12. 2017).
15. Шаров О.М. Питання стратегії залучення прямих іноземних інвестицій у контексті дотримання інтересів економічної безпеки держави // Стратегічні пріоритети. – 2015. – № 1. – С. 41–50. URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/8-1436778859.pdf>(дата звернення: 11.12. 2017).
16. Юрченко С., Юрченко О. Туреччина як напрям виїзного туризму: сучасні реалії та перспективи розвитку // Вісник Львівського університету. Випуск 34. – 2014. – С. 178–185.
17. Юрченко С. О., Юрченко О. Є. Міжнародний туризм: навчальний посібник [для студентів спеціальностей «Туризмознавство», «Міжнародні економічні відносини»]. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. – 328 с.
18. Koroglu A.«The Politics of tourism in Turkey: 1963 to 1995» (1997). Thesis. Rochester Institute of Technology. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://scholarworks.rit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=8506&context=theses> (дата звернення: 21.12. 2017).
19. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2017. Paving the way for a more sustainable and inclusive future. URL:http://www3.weforum.org/docs/WEF_TTCR_2017_web_0401.pdf(дата звернення: 21.12. 2017).
20. UNWTO Tourism Highlights, 2017 Edition. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2017.pdf (дата звернення: 20.12. 2017).
21. Welcome Turkey: Invest in Turkey. Офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.invest.gov.tr/en-US/Pages/Home.aspx> (дата звернення: 21.12. 2017).